

Tiedotusvälineet

Kaarle Nordenstreng

Oikeastaan tiedonvälityksessä ei vuonna 2000 ole mitään sellaista jota siinä ei olisi ollut jo kolmeakymmentä vuotta aikaisemmin, vuonna 1970. Ihmisten välinen kanssakäyminen on edelleenkin pääasiassa henkilökohtaista keskustelua, ja sitä täydentämässä ovat painettu sana sekä äänen- ja kuvansiirtolaitteet: puhelin, radio ja televisio. Tosin henkilökohtainen tiedonvälitys on vuosi vuodelta vähentynyt samalla kun teknisin apuneuvoin tapahtuva tiedonvälitys on lisääntynyt – kouluissahan ei enää oma opettaja kerro paljoakaan, vaan oppilaat lukevat, kuulevat ja katsovat muualla valmistettuja oppituntipaketteja, eikä liikeneuvottelujakaan enää säännöllisesti pidetä pääkonttorin johtokunnanhuoneessa, vaan tavallisesti tv-ruudun välityksellä siten, että kukin osanottaja istuu omassa työhuoneessaan, sijaitsipa se sitten samassa kaupungissa tai kokonaan eri paikkakunnalla kuin toisten työhuoneet.

Mutta vaikka näin onkin, ei ihmisistä silti ole tullut paikallaanpysyviä olioita, jotka pitävät yhteyttä toisiinsa vain teknisten apuneuvojen välityksellä, puhelin-, radio- ja televisioteitse. Näinhän jotkut ennustivat 1960-luvulla viestinnän tekniikassa tapahtuvaa kehitystä tarkastellessaan: arveltiin että yhteiskunta joka siihen mennessä oli edellyttänyt ihmisten ja tavaroiden yhä tehokkaampaa kuljetusta paikasta toiseen, oli muuttumassa yhteiskunnaksi jossa ihmisten ja tavaroiden sijasta ruvettaisiin kuljettamaan tietoa ja ideoita. Tähän suuntaan tietysti on menty, mutta ei niin pitkälle että ihmisten kuljetuksesta olisi paljoakaan luovuttu. Ihmiselle ei riitä, että hän keskustelee toisen kanssa näköpuhelimessa – hän haluaa vaistomaisesti olla

tämän kanssa myös aivan välittömässä henkilökohtaisessa kosketuksessa; ihmiselle ei myöskään riitä, että hän tekee nojatuolimatkoja katselemalla ulkomaiden maisemia seinän kokoisesta väri-tv-kuvastaan – hänen on päästävä omakohtaisesti kokemaan nuo maisemat.

Tiedonvälityksen tekniikka on tietenkin kehittynyt, mutta mitään varsinaisesti uutta tiedotusvälinettä ei ole syntynyt. Sitäpaitsi kehitys on seurannut suorastaan pitkästyttävän tarkasti niitä ennusteita, joita 1960-luvulla tehtiin. Esimerkiksi seuraava amerikkalaisen David Sarnoffin profetia sopisi suurin piirtein raportiksi vuoden 2000 viestinnän keinoista:

Satelliittien, lasersäteiden ja ultraminiatyvriilaitteiden avulla tulee vuosituhanen lopussa olemaan mahdollista saada kuvallinen, äänellinen tai kirjallinen yhteys kehen tahansa, missä tahansa ja milloin tahansa. Useiden satojen tonniin painoiset satelliitit tulevat välittämään puheluita ja radio-, televisio- sekä muita viestintämuotoja maasta toiseen, maanosasta toiseen, maapallolta avaruusaluksiin ja planeetoille. Yksityiset ihmiset voivat olla yhteydessä keskenään pienten pöytälaitteiden tai seinänkokoisten kolmiulotteisten väri-tv-pintojen välityksellä. Lopuksi ihmisillä on varusteenaan miniatyyrikokoinen tv-lähetin-vastaanotin, jonka avulla he voivat tiedottaa toisilleen radio- ja satelliittiteitse käyttämällä tämän päivän puhelinnumeroita muistuttavia henkilökohtaisia kanavia. Mannerten välinen posti toimitetaan perille satelliittien kautta jäljentämällä lähetys sähköisesti määränpäässä (facsimile reproduction). Satelliitti-tv

voi lähettää ohjelmaa ympäri maapallon suoraan koteihin, ja miljardi ihmistä voi seurata samaa ohjelmaa, jossa kieli käännetään automaattisesti. Sanomalehdet voidaan lähettää mantereelta toiselle ja painaa silmänräpäyksessä. Vuonna 2000 tullaan ilmeisesti kaikki merkittävät sanomalehdet julkaisemaan samanaikaisina painoksina kaikkialla maailmassa.

(Sarnoff: Looking ahead, New York 1968; tiivistelmä kirjasta Ploman: Jord, rymd och kommunikationer, Stockholm 1969, s. 197.)

Kaikkea tätä on siis jo osattu odottaa: ei ole mikään ihme, että väri-tv:n kuvapintana on makuuhuoneen yksi seinä, että aamulehti ei tule postiluukusta vaan syntyy olohuoneessa olevassa kopiolaitteessa, että taskussa on aamusta iltaan puhelinlaite, jolla voi mistä tahansa soittaa minne tahansa. Myöskään se ei ole mikään ihme, että kaikilla suomalaisilla ei näitä laitteita ole – kukapa nyt olisi niin naiivi ollut että olisi uskonut tekniikan kehityksen koituvan jokamiehen hyväksi. Ensinnäkään kaikilla ei ole varaa pitää kaikkia mahdollisia laitteita, ja toiseksi kaikki eivät ole edes kiinnostuneita esimerkiksi taskuradiopuhelimesta.

Vuosituhanen vaihteen tilannetta kuvaavien tilastojen mukaan suomalaisista vielä yli puolet omistaa vanhanmallisen laatikkotelevision, ja näistäkin puolet on musta-valkovastaanottimia. On kuitenkin huomattava, että peräti 70 % tv-vastaanottimista sisältää kuvalevyjen ja kasettinauhojen katselulaitteen; toisin sanoen televisio ei tarkoita vain sitä ohjelmaa, jota muualta lähetetään, vaan myös sen

ohjelman, jonka kukin katsoja on levyhyllylleen hankkinut. Transistoriradio kuuluu luonnollisesti joka perheen varustukseen. Sanomalehtien vastaanotinlaitteita on käytössä noin 100 000, mikä on koko väestöön katsoen varsin vähän: peräti 80 % suomalaisista lukee päivittäin periaatteessa isoisänaikaista sanomalehteä, joka on kannettu kotiin tai ostettu korttelin lehtikioskista. Taskupuhelin on hieman yleisempi: sellainen on joka kolmannen aikuisikäisen hallussa. Se vähemmistö jolla on nämä laitteet, ei ole hankkinut niitä hovin vaan ammatin vuoksi; nykyaikaista palveluelinkeinoa tuskin voisi kuvitella ilman sitä tiedonvälityksen nopeutta ja moninaisuutta, jonka taskupuhelin ja mitä tahansa haluttuja tietoja vastaanottava kopiolaite tekevät mahdolliseksi.

Tavallinen keskivertokansalainen viettää television, radion ja lehtien parissa kolmasosan elämästään eli kahdeksan tuntia vuorokaudessa – suunnilleen puolet valveillaoloajastaan. Näin kertoo valtion tiedotusopillisen tutkimuslaitoksen raportti vuodelta 2000 ja lisää, että tämä tiedotusvälineille omistettu kokonaisaika on kolme tuntia enemmän kuin kolmekymmentä vuotta takaperin. Raportissa selvitetään myös sitä, millaista aineistoa ihmiset tiedotusvälineistään vastaanottavat.

Kolmasosa ihmisten nielemästä tiedotusmateriaalista on päivänkohtaista uutisaineistoa ja siihen liittyvää taustaselvitystä; tätä vastaanotetaan niin paikallisista tapahtumista kertovalta radiokanavalta kuin valtakunnanuutisiin ja maailmantapahtumiin keskittyvältä tv-kanavalta ja tietenkin sanomalehdestä. Toinen kolmannes siitä ajasta, jonka

ihmiset viettävät joukkotiedotusvälineiden parissa, kuuluu asiapitoisen ja ns. »vakavan» aineksen pureskelussa: osittain ammattiin liittyvässä uudelleenopiskelussa ja osittain vapaaehtoisessa tietojen, näkemysten ja taideharrastusten kartuttamisessa. Asiainformaation keskeisin kanava on televisio, jota täydentää työviikko- ja kirjallinen aineisto; paksuista oppikirjoista on aikuisopiskelussa luovuttu jo 1980-luvulla, mutta peruskoulussa sellaisia vielä melko yleisesti käytetään. Viimeinen kolmannes joukkotiedotuksen hyväksikäytöstä kohdistuu viihteeseen ja taiteeseen: pakoon tämän hetken todellisuudesta päiväuniin, mielikuvituksen tai taidenautintojen maailmaan. Turvallista unohdusta tarjoaa ennen muuta aikakauslehdistö yhdessä tv-vastaanottimessa näkyvien kuvalevyjen ja kasettien kanssa; taidetta taas tarjoaa radion musiikkikanava, elokuvakerhojen hoitamat elokuvateatterit sekä jossain määrin kuvalevyt ja tv-kasetit, joille on ruvettu tallentamaan myös taide-elokuvia yksilöllistä kotikäyttöä varten.

Tutkimusraportissa näitä tuloksia on verrattu 1960-luvun lopulta peräisin oleviin vastaaviin tietoihin, joita suomalaisen tiedotusopin klassikot silloin olivat Yleisradion rahoituksella koonneet. Vertailu osoittaa, että vuonna 2000 suomalaiset kuluttavat tiedotusvälineittensä kautta suhteellisesti vähemmän viihdettä kuin kolme vuosikymmentä takaperin. Viihdelehtien lukeminen on hieman lisääntynyt, mutta viihteellisten tv-ohjelmien katselu on pysynyt ennallaan: vaikka ihmisten käytettävissä on laaja valikoima viihdeohjelmia kuvalevyinä ja kasetteina, he omistavat näille saman puolitoista tuntia päivässä minkä he käyttivät

aikanaan television kautta lähetettyjen lännensarjojen ja ajanviiteohjelmien katseluun. Samanaikanaan asia- ja ajan-kohtaisinformaation kulutus on tuntuvasti lisääntynyt, niin että kun vuonna 1970 asiaa eri muodoissaan virtasi lehdistä, radiosta ja televisiosta keskiarvosuomalaisen aivoihin noin kahden tunnin verran, sitä vuonna 2000 virtaa peräti viisi tuntia.

Tällä kohtaa siis osuivat ennustuksissaan oikeaan ne, jotka ilmoittivat »uskovansa ihmisen terveeseen tiedonhaluun ja omaehtoisen henkisen kasvun tarpeeseen»; häviölle taas jäivät ne jotka vastustivat »tiedon pakkosyöttöä kansalle». Tämä raportin paljastama kehityksenkulku onkin jo tulkittu vasemmistolais-liberaalin tiedonvälityspolitiikan voitoksi, koska nimenomaan poliittinen oikeisto on viime vuosikymmeninä uskonnollisten piirien ja mainosväen tukemana edustanut sitä näkökantaa, että joukkotiedotusvälineistä ei pidä tehdä valistus- vaan virkistysvälineitä – jolloin virkistuksen tietysti tuli olla »tarkoituksenmukaista». Nyt ovat kaikki piirit vakuuttuneita siitä, että Suomen kansa on tiedonjanoista, ja J. V. Snellmanin sekä Eino S. Revon ajatukset ovat nousseet päivän puheenaiheiksi.

Tiedon suurta kulutusta viihteeseen verrattuna ei pidä ymmärtää siten, että ihmiset paremman tekemisen puutteessa ja runsasta vapaa-aikaa tappaakseen olisivat päätyneet asiainformaatioon. Vuoden 2000 yhteiskunnassa päiväpäivältä uusiutuva tieto ei suinkaan ole ylellisyyttä, vaan välttämättömyys, jota ilman ihminen ei tule toimieen omassa ammatissaan enempää kuin yksityiselämässään. Ajan tasalla pysyminen pelkästään kulutustavaroiden ja kodin-

hoitoon liittyvien laitteiden suhteen vaatii lähes päivittäistä kuluttajavalistusaineiston opiskelua. Ja jos mieli tietää, millaisessa kaupungissa, maassa ja maailmassa oikeastaan elää, ei enää riitä koulussa saatu oppi ja elämänviisaus vaan yhteiskuntaa ja maailmanmenoja on jatkuvasti opiskeltava uudelleen tiedotusvälineistä.

Televisio on tietopuolisen joukkotiedotuksen keskeinen kanava: sen lähetyksistä kokonaista 80 % koostuu ajan-kohtais- ja asiaohjelmista – loput on urheilua, viihdettä, uskonnollista ja lastenohjelmaa. Ajallisesti tv-ohjelmiston suurimman ryhmän muodostavat oppilaitoksille ja aikuisille itseopiskelijoille tarkoitettut opetusohjelmat; toiseksi suurin ohjelmalohko on uutistoimituksen vastuulla. Yleisradion käytössä on kaksi valtakunnallista tv-kanavaa; toiselle on keskitetty maan eri osia palvelevat alueelliset tv-lähetykset – tunti päivässä – sekä kaikki kurssimuotoiseen opiskeluun liittyvät opetusohjelmat, toinen puolestaan välittää kaiken muun ohjelmiston, mm. uutiset ja ei-asiapitoiset ohjelmat. Viimeksi mainitulla kanavalla on ohjelmien välissä myös mainoksia. Kolmantena vaihtoehtona tv-katsojalla on yhteispohjoismainen kanava, joka samalla palvelee pienen ruotsinkielisen väestönosamme tarpeita.

Muita varsinaisia tv-kanavia suomalaisella katsojalla ei ole käytössään; puhe rajojen yli ulottuvasta »maailmantelevisiosta» on toteutunut vain siinä muodossa, että kunkin maan yleisradiolaitos saa käyttöönsä Yhdistyneiden Kansakuntien tiedotuskeskuksen toimittaman uutis- ja dokumenttiaineiston ja että jotkut naapurimaat pohjoismaiden

tapaan ovat yksissätuumin perustaneet kansainvälisen tv-kanavan joka kattaa rajoitetun alueen. Yritys avata kansainvälinen tv-kanava kaatui 1970-luvun loppupuolella siihen, että suurvallat olisivat samalla vaatineet maailmanlaajuisia kanavia omien ohjelmien lähettämiseen; niinpä maailman »pienet valtiot» Skandinavian maiden aloitteesta ajoivat läpi YK:ssa päätöksen, joka periaatteessa sulkee rajat kansainvälisiltä tv-lähetyksiltä. Tämä ei tietysti merkitse, että satelliittilähetyksistä ja kansainvälisestä ohjelmanvaihdoista olisi luovuttu; se merkitsee vain, että »eetteriä» ei avattu täysin vapaille tv-lähetyksille – »kanavien kaaokselle», jollainen vallitsi radioaalloilla.

Se minkä suurvallat menettivät maailmanlaajuisissa tv-kanavissa otettiin takaisin kuvalevyjen ja tv-kasettien muodossa: USA, Neuvostoliitto ja Kiina rupesivat kukin levittämään maailmalle »purkitettua ideologiaa» yksityisten tv-katsojien käyttöön. Suomessa ovat tulleet suosituiksi erityisesti yhdysvaltalaiset Eurooppaa varten valmistetut viihdeohjelmat, joita on kaupan jokaisessa lehtikioskissa samaan hintaan kuin meikäläisiä viikkolehtiä. Tällainen »kasettiviihde» joka ulottuu »Peyton Placen neljännessä sukupolvesta» uusimpiin pornografian versioihin – on samalla täydentämässä Yleisradion tv-ohjelmiston vähäistä viihteellisyyttä. Samanlainen täydentävä tehtävä on myös kaupallisella aikakauslehdistöllämme, joka värikkydestään huolimatta ei pysty asialinjalla kilpailemaan Yleisradion ja päivälehdistön kanssa; mitään varojenpuutteen aiheuttamaa verenvähyyttä aikakauslehdistömme ei suinkaan pode, koska sen kaikki voitot keskittyvät kolmeen lehtitaloon.

Kaupallisten viihteeseen keskittyvien aikakauslehtien rinnalla ilmestyy satoja järjestöjen ja laitosten jäsenilleen julkaisemia aikakauslehtiä. Merkittävin ei-kaupallisista aikakauslehdistä on valtion kuluttajavalistusinstituutin julkaisema viikkolehti. Tämä jokaiseen talouteen ilmaiseksi jaettava »tietopaketti» sisältää tutkimustuloksia tuotteiden ominaisuuksista, arviointeja tuotteiden tarkoituksenmukaisuudesta sekä kritiikkiä tuotteiden tarpeellisuudesta. Tarkasteltavina ovat periaatteessa kaikki tuotteet asunnoista matkavakuutuksiin, mutta pääpaino on toisaalta päivittäisissä kulutustavaroissa – elintarvikkeissa – ja toisaalta uusissa markkinoille vasta ilmestyneissä tuotteissa, kuten esimerkiksi sanelun mukaan automaattisesti kirjoittavissa »sihteerikoneissa».

Sanomalehdistömme on vuonna 2000 perin toisennäköinen kuin vuonna 1970. 3–7 päivänä viikossa ilmestyvien 86 päivälehden sijasta ilmestyy vain kymmenen lehteä: yksi ruotsinkielinen, yksi kokoomuspuoluetta edustava ja yksi riippumaton valtakunnanlehti sekä seitsemän maakunnallista lehteä, näistä neljä riippumattomia ja yksi keskustaliberaaleja sekä yksi sosialidemokraatteja edustava. Maan päälehti on epäilemättä em. riippumaton valtakunnanlehti, jota päivittäin lukee 70 % väestöstä, osittain »valtakunnanpainoksena», osittain »maakuntapainoksena», joka koostuu paitsi Helsingin keskustoitoksessa myös Turun, Lappeenrannan, Tampereen, Jyväskylän ja Oulun aluetoitoksissa tehdyistä sivuista.

Tämä valtakunnan päälehti oli suuren sisä- ja ulkopolitiittisen merkityksensä vuoksi vähällä tulla sosialisoiduksi 1980-luvun lopulla, mutta sen jälkeen kun »Puoluelehd-

tä», oli vuosikymmenen kestäneen kiistelyn jälkeen vuonna 1990 tullut totta, ei tämän suurlehden itsenäistä asemaa ole asetettu kyseenalaiseksi, varsinkin kun sen piirissä on toteutettu pitkälle menevä toimitusdemokratia. »Puoluelehti» on yritys turvata eri poliittisille mielipidesuunnille tasavertaiset näkemystensä julkistamismahdollisuudet: se on valtion kustannuksella kerran viikossa ilmestyvä jokaiseen talouteen ilmaiseksi jaettava 20-sivuinen sanomalehti, jossa kullakin eduskunnassa toimivalla puolueella on vapaassa käytössään neljä sivua. Tutkimusten mukaan »Puoluelehti» on kymmenen vuoden aikana selvästi lisännyt kansalaisten poliittista valveutuneisuutta. Ei siis ole ihme, että sen mallin mukaisia ratkaisuja on sittemmin tehty kymmenissä muissa maissa.

Se keskittyminen, joka on havaittavissa vuoden 2000 sanoma- ja aikakauslehdissä, pätee yleissäännöksi kaikkien joukkotiedotukseen. Sitä mukaa kuin sähköisen tiedonvälityksen tekniikka on tehnyt mahdolliseksi yhä moninaistuvan viestintäverkoston, on tiedotusvälineiden hallinta siirtynyt yhä harvempiin käsiin. Sähköiset impulssit ovat halvin tapa siirtää sanomia paikasta toiseen, mutta toisaalta sähköimpulssien siirtoon tarvittava laitteisto on liian kallis pienyrityksien kustannettavaksi. Tämä on yleisesti tunnustettu, eikä kukaan enää vakavissaan esitä vapaata kaupallista kilpailua joukkotiedotuksen piirissä.

Pulmana on sen sijaan se, kuinka ihmiset voivat parhaiten valvoa, mitä suuret tiedotuslaitokset niille tarjoavat; toisin sanoen, kuka päättää annettavan informaation sisällöstä. Tämä ongelma on edelleenkin avoin – erilaiset

ratkaisut ovat vielä kokeiluasteella – mutta näyttää siltä, että 1960-luvun yleisradiotoiminnasta peritty ns. informatiivinen tiedotuspolitiikka saisi yhä laajemman kannatuksen: yhteiskunta on kolmessakymmenessä vuodessa oppinut, että vallitsevat enemmistömielipiteet ovat aina tuomitut jäämään tiedostavien vähemmistöjen edustamien näkemysten varjoon, ja mitä enemmän joukkotiedotus tätä henkistä uudistumisprosessia jouduttaa, sitä parempi se on terveille yhteiskuntaelämälle.

Suomi vuonna 2000

30 vuoden kuluttua vaihtuu vuosituhat.

Vuoden 2000 Suomessa

- hallitaan elintarviketuotannon ongelmat – ainakin periaatteessa
- stressi on kova, vatsahaava kansantauti
- valtiovallan ja tuotantoelämän yhteenkietoutuminen on varsin pitkällä
- vallitsee koulutuskriisi
- perheen tehtävät ovat siirtyneet enenevästi yhteiskunnan laitosten hoidettavaksi
- pääkaupungin yllä leijuu jatkuvasti ruskeanharmaa, rikinkatkuinen pilvi
- automaatio on vähentänyt erikoistumista ja laajentanut työntekijöiden tehtävien alaa
- taiteet liittyvät toisiinsa valtaviksi yhteisiksi elämyksiksi tai elämyssarjoiksi

Tässä kirjassa 18 eri alojen asiantuntijaa kertoo miltä vuosi 2000 näyttää kun sitä katsotaan tämän päivän tilanteen ja tietojen varassa. Heidän avaamansa näkymät milloin pelästyttävät ja järkyttävät, milloin riemastuttavat, mutta ne on nähty realistisesti ja ne maistuvat tosilta: tässä kirjassa ei edetä mielikuvituksen varassa eikä keksinnöstä keksintöön liihotellen.

otava

301

Suomi vuonna 2000

Yrjö Blomstedt/Mårten Bondestam/Kalervo Eriksson
Katarina Eskola/Kalevi Haikara/Marika Hausen
Yrjö Paavo Häyrynen/Jaakko Iloniemi/Jaakko Itälä
Pertti Jotuni/Veijo Meri/Kaarle Nordenstreng
Terho Pulkkinen/Kari Puro/Pentti Tuovinen
Osmo A. Wiio/Heikki Väliatalo/Raimo Väyrynen

Yrjö Blomstedt
Mårten Bondestam
Kalervo Eriksson
Katarina Eskola
Kalevi Haikara
Marika Hausen
Yrjö Paavo Häyrynen
Jaakko Iloniemi
Jaakko Itälä
Pertti Jotuni
Veijo Meri
Kaarle Nordenstreng
Terho Pulkkinen
Kari Puro
Pentti Tuovinen
Osmo A. Wiio
Heikki Välitalo
Raimo Väyrynen

Suomi vuonna 2000

Toimittanut Kalevi Haikara

Kustannusosakeyhtiö Otava
Helsinki

Sisällys

UNELMAT JA MAHDOLLISUUDET

Kalevi Haikara

Tieteiskirjallisuuden näkymiä 11

Osmo A. Wiio

Tulevaisuuden ennusteet 17

MEITÄ ON YHÄ ENEMMÄN

Raimo Väyrynen

Säilyykö Suomi? 31

Jaakko Iloniemi

Maaailma vuonna 2000 48

Kari Puro

Sairastuva Suomi 61

Terho Pulkkinen

Työmarkkinat 72

VALVOOKO ISOVELI?

Heikki Välitalo

Talous-Suomi 81

Yrjö Blomstedt

Demokratiamme 88

KULTTUURISSAKO TULEVAISUUTEMME?

Jaakko Itälä

Suuri koulutuskriisi 107

Pertti Jotuni

Tieteen kuvaa 116

Marika Hausen

Taiteet vuonna 2000 125

Lukijalle

Kaarle Nordenstreng Tiedotusvälineet	133
EMME ELÄ YKSIN	
Kalervo Eriksson Elinympäristömme	147
Yrjö Paavo Häyrynen Työ ja ammatit	158
Mårten Bondestam Yhdyskunnan suunnittelut	166
Pentti Tuovinen Liikenteen valinnat	179
LÄHIMPÄMME	
Katarina Eskola Perhe vuonna 2000	197
YKSILÖN ARKI	
Veijo Meri Kaunis aamu	221

Tässä kirjassa keskustellaan futurologiasta mutta se ei tee tästä kirjasta futurologiaa. Tässä kirjassa keskustellaan tulevaisuudesta mutta ei pelkästään mielikuvituksen varassa ennustellen eikä keksinnöstä keksintöön liihotellen.

Suomi vuonna 2000 on syntynyt Oy Yleisradio Ab:n ja Kustannusosakeyhtiö Otavan yhteistyönä. Yleisradio on ensin lähettänyt nämä artikkelit esitelmäsarjana ja sitten ne on koottu kirjaksi. Tämä teos ei kuitenkaan ole irrallinen esitelmäkokoelma vaan artikkelit on suunniteltu niin että ne täydentävät toisiaan ja muodostavat – keskenään taistellenkin – kokonaisuuden, kirjan.

K. H.